

دانشگاه کاشان

دانشکده علوم انسانی

گروه روان شناسی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته روان شناسی تربیتی

عنوان

**« بررسی رابطه سلامت روان، سبک های مقابله و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان
فرزند شاهد و جانباز با غیر شاهد - جانباز در دانشگاه های شهرستان کاشان »**

استاد راهنما:

دکتر محمد رضا تمنایی فر

استاد مشاور:

دکتر فریبرز صدیق ارنعی

بوسیله:

معصومه عسگرزاده

تیر ماه ۱۳۹۰

دانشگاه کاشان
دانشکده علوم انسانی

بسمه تعالی

تاریخ:
شماره:
پوست:

مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه
صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

نام و نام خانوادگی دانشجو: معصومه عسگرزاده شماره دانشجویی: ۸۷۲۳۵۲۱۲۰۸
رشته: روانشناسی تربیتی دانشکده علوم انسانی
عنوان پایان نامه: بررسی رابطه سلامت روان، سبک های مقابله، و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان فرزند شاهد و فرزند جانباز و غیر شاهد- جانباز در دانشگاه های شهرستان کاشان
تعداد واحد پایان نامه: ۴ تاریخ دفاع ۱۳۹۰/۴/۱۳

این پایان نامه به مدیریت تحصیلات تکمیلی به منظور بخشی از فعالیتهای تحصیلی لازم برای اخذ درجه کارشناسی ارشد ارائه می گردد. دفاع از پایان نامه در تاریخ ۹۰/۴/۱۳ مورد تأیید و ارزیابی اعضای هیأت داوران قرار گرفت و با نمره $\frac{19.25}{20}$ به حروف نوزده و ربع و با درجه عالی به تصویب رسید. اعضای هیأت داوران:

عنوان	نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
۱. استاد راهنما	دکتر محمدرضا تمنایی فر	استادیار	
۲. استاد مشاور	دکتر فریبرز صدیق ارفعی	استادیار	
۳. متخصص و صاحب نظر دانشگاه	دکتر محسن نیازی	دانشیار	
۴. متخصص و صاحب نظر دانشگاه	دکتر علی یزدخواستی	استادیار	
۵. نماینده تحصیلات تکمیلی	دکتر حسین قربانپور	استادیار	

مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه

آدرس: کاشان - بلوار قصب راندهی

کدپستی: ۸۷۲۱۷ - ۵۱۱۶۷

تلفن: ۵۱۱۲۱۷۱ - ۵۱۱۲۷۷۷

http://www.kashanu.ac.ir

تقدیم :

این تلاش ناقابل تقدیم به همه آنانی است که اگر نبودند، نبودیم و اگر هستیم ،
هستی خویش را در گرو تلاش بی بدیل آنان و استمرار یاد آنان در اذهانمان می
دانیم ، شهدا و جانبازانی که هستی و سلامتی خویش را در قطره قطره خونشان بر
پیکر نحیف عزت و آبروی و شرف این ملت تزریق و آن را تا اوج عبودیت حق
سرفراز نمودند.

و کن من الشاکرین (سوره اعراف، ۱۴۴)

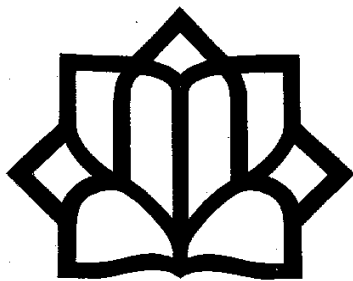
سپاس خداوند علیمی را سزااست که فرمود از دانایی مقدار کمی در اختیار شما نهادم و شعاعی از آن را در قلب هر آنکه بخواهد می تاباند. و اساتید گراتقدر که برای این شعاع نور برگزیده شدند تا آنان به نوبه خود ما را از تاریکی جهل و نادانی به سوی نور الهی علم رهنمون باشند.

و با تشکر فراوان از جناب آقای دکتر محمد رضا تمنایی فر که با تلاش بی دریغ در راهنمایی این جانب زحماتم را جهت بخشید و همچنین جناب آقای دکتر صدیق ارفعی که مشاوره ایشان باعث اعتلا و روشنی بخش این پژوهش گردید.

Abstract

It is important and inquirable to explore the effective factors on academic achievement of university students who are most intelligent individuals of society and future makers of country and Identifying factors which lead to academic achievement and impede academic failure is of special importance. The objective of the present study was to investigate relationship among mental health, copying styles and academic achievement of martyrs'/ veterans' children and non-martyrs'/non veterans' students. The subjects of the study included 100 martyr-veteran university students selected by accessible sampling. For comparing, it is studied 100 and non-martyrs'/non veterans' children students. Information was gathered using Goldberg General Health Questionnaire (GHQ-28) and Endler and Parker Copying Inventory for Stressful Situations (CISS). Also, the mean scores of students were used as an index for academic achievement. Data were analysed by descriptive and inferential statistics indexes. Statistical analysis indicated no significant relationship among mental health, copying styles and academic achievement. The results also revealed difference between task style of martyrs'/ veterans' children and non-martyrs'/non veterans' children students. But there is not any difference between emotion and avoidance styles of martyrs'/ veterans' children and non-martyrs'/non veterans' children students.

Keywords: Mental health, Copying styles, Academic achievement, martyr-veteran students.

University of Kashan
Faculty of Humanities
Department of Psychology

Thesis

For Degree of Master of Science (MSc)

Title:

The study of the relationship among mental health, coping styles, and academic achievement of martyrs'/ veterans' children and non-martyrs'/non veterans' children in universities of kashan (2009-2010)

Supervisors:

**Mohammad Reza Tammannai Far (Ph.D)
Fariborz Seddighi Arfai(ph.D)**

By:

Masoomeh Asgarzadh

Jun 2011

چکیده:

بررسی عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان که هوشمندترین افراد جامعه بوده و آینده سازان هر کشور می باشند مهم و قابل کاوش است و شناخت عواملی که منجر به پیشرفت تحصیلی و مانع از افت می گردد، از اهمیت ویژه ای برخوردار است. پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه سلامت روان، سبک های مقابله با پیشرفت تحصیلی در دانشجویان فرزند شاهد، جانباز با غیر شاهد-جانباز انجام شده است. نمونه پژوهش شامل ۱۰۰ نفر از دانشجویان فرزند شاهد و جانباز بود که بر اساس نمونه گیری در دسترس انتخاب شدند. برای مقایسه، یک نمونه ۱۰۰ نفری از دانشجویان غیر شاهد- جانباز مورد مطالعه قرار گرفته اند. برای جمع آوری اطلاعات، الف: پرسش نامه سلامت عمومی گلدبرگ (GHQ-28) ب: پرسش نامه سبک های مقابله با استرس اندلر و پارکر استفاده گردید. همچنین از معدل دانشجویان به عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی استفاده شد. برای تحلیل داده های پژوهش از شاخص های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. نتایج تحلیلی داده ها نشان داد که بین سلامت روان، سبک های مقابله با پیشرفت تحصیلی رابطه معنی داری وجود ندارد. می توان گفت در بررسی عوامل موثر بر پیشرفت تحصیلی نمی توان تنها بر سازه های روان شناختی مانند سلامت روان، سبک های مقابله تأکید نمود. همچنین یافته ها نشان داد که بین سبک مسئله مداری دانشجویان فرزند شاهد - جانباز با دانشجویان غیر شاهد - جانباز تفاوت معناداری وجود دارد اما بین سبک هیجان مداری و اجتنابی دانشجویان فرزند شاهد - جانباز با دانشجویان غیر شاهد - جانباز تفاوت معناداری وجود ندارد.

واژه های کلیدی: سلامت روان؛ سبک های مقابله؛ پیشرفت تحصیلی؛ دانشجویان فرزند شاهد و

جانباز

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	۱- فصل اول : کلیات تحقیق
۲	۱-۱- مقدمه
۵	۱-۲- بیان مسأله
۹	۱-۳- اهمیت و ارزش موضوع پژوهش
۱۲	۱-۴- اهداف پژوهش
۱۳	۱-۵- فرضیه های پژوهش
۱۴	۱-۶- تعریف مفاهیم و واژگان اختصاصی
	فصل دوم : پیشینه تحقیق
۱۸	۲-۱- مقدمه
	۲-۲- مبانی نظری پژوهش
۱۹	۲-۲-۱- تاریخچه سلامت روان
۲۰	۲-۲-۱-۲- تاریخچه سلامت روان در ایران
۲۱	۲-۲-۱-۳- تعریف سلامت روان
۲۲	۲-۲-۱-۴- مشکل تعریف
۲۳	۲-۲-۱-۵- مفهوم کلی سلامت/ بیماری
۲۴	دیدگاه های موجود در زمینه سلامت/بیماری
	۲-۲-۱-۶- سلامت روان از نظر مکاتب روانشناختی
۲۸	الف) روان کاوی
۳۱	ب) زیست شناختی
۳۲	ج) رفتارگرایی
۳۳	د) انسان گرایی
۳۶	ه) شناختی
۳۷	و) هستی گرایی
۳۸	ز) اسلام
۳۹	۲-۲-۱-۷- اهداف بهداشت روانی
۴۱	۲-۲-۲- سبک های مقابله
۴۲	۲-۲-۲-۱- تعریف مقابله

۴۶	۲-۲-۲-۲- دو راهبرد مقابله عمومی
۴۷	۲-۲-۳- دیدگاه های نظری در باره مقابله
۵۳	۲-۲-۴- شیوه های سه گانه مقابله
۵۳	الف) مقابله متمرکز بر مسئله
۵۵	ب) مقابله متمرکز بر هیجان
۵۷	ج) مقابله متمرکز بر اجتناب
۵۸	نقاط مثبت و منفی اجتناب
۵۹	نوع دیگر اجتناب
۶۰	۲-۲-۵- سبک مقابله ای سرکوبگر
۶۱	۲-۲-۶- سبک های اختصاصی مقابله
۶۲	۲-۲-۷- روش های مقابله با فشارهای روانی
۶۲	۲-۲-۸- فرآیند مقابله
۶۳	الف) دریافت معنی، ارزیابی و سازماندهی مجدد
۶۴	ب) حل مسئله و رفتار مناسب
۶۴	ج) روش های حمایتی و مکانیزمهای دفاعی
۶۸	فرآیند مقابله از دیدگاه ایس
۶۸	۲-۲-۹- عوامل موثر در وقایع استرس زا
۷۰	فرآیند مقابله با بحران
۷۴	۲-۲-۱۰- ارتباط و همپوشانی متغیرهای سلامت روانی و راهبردهای مقابله
۷۵	۲-۲-۱۱- طبقه بندی فرآیند مقابله
۷۷	۲-۲-۱۲- کارکردهای مقابله
۷۷	۲-۲-۱۳- منابع سازگاری یا مقابله موثر
۸۱	۲-۲-۱۴- ارتباط شیوه های مقابله با سلامت
۸۳	۲-۲-۱۵- پرسشنامه مقابله با موقعیت استرس زا
۸۴	۲-۲-۱۶- مقیاس مقابله (COPE)
۸۷	۲-۲-۳- پیشرفت تحصیلی
۸۸	۲-۳-۱- افت تحصیلی
۸۹	۲-۳-۲- عوامل موثر در پیشرفت تحصیلی
۹۱	الف) عوامل فردی

۹۸	ب) عوامل آموزشی
۱۰۱	ج) عوامل خانوادگی و اجتماعی
	۳-۲ - پیشینه تحقیقات انجام یافته
۱۰۵	۱-۳-۲ - پژوهش های داخل
۱۱۵	۲-۳-۲ - پژوهش های خارج
	فصل سوم : روش تحقیق
۱۲۰	۱-۳ - مقدمه
۱۲۰	۲-۳ - روش پژوهش
۱۲۰	۳-۳ - جامعه آماری
۱۲۰	۴-۳ - گروه نمونه و روش نمونه گیری
	۵-۳ - ابزار پژوهش
۱۲۱	۱-۵-۳ - پرسشنامه سلامت عمومی
۱۲۲	۲-۵-۳ - پرسشنامه سبک های مقابله
۱۲۵	۶-۳ - تجزیه و تحلیل داده ها
	فصل چهارم: یافته های تحقیق
۱۲۷	۱-۴ - مقدمه
۱۲۸	۲-۴ - یافته های توصیفی
۱۳۴	۳-۴ - یافته های استنباطی
	فصل پنجم: خلاصه یافته ها ، بحث و نتیجه گیری
۱۴۳	۱-۵ - مقدمه
۱۴۳	۲-۵ - بحث و نتیجه گیری
۱۵۸	۳-۵ - پیشنهادات
۱۵۸	۴-۵ - محدودیت ها
۱۶۰	فهرست منابع
۱۷۸	ضمائم

فهرست جدولها

صفحه	عنوان
۱۲۸	جدول شماره ۴-۱- میانگین و انحراف معیار سلامت روان دانشجویان فرزند شاهد، جانباز، غیر شاهد-جانباز
۱۲۹	جدول ۴ - ۲- میانگین و انحراف معیار سلامت روان به تفکیک جنسیت در نمونه کل.
۱۳۰	جدول شماره ۴-۳- میانگین و انحراف معیار سبک مداری دانشجویان فرزند شاهد، جانباز، غیر شاهد-جانباز
۱۳۱	جدول شماره ۴-۴- میانگین و انحراف معیار هیجان مداری دانشجویان فرزند شاهد، جانباز، غیر شاهد-جانباز
۱۳۲	جدول شماره ۴ - ۵- میانگین و انحراف معیار سبک اجتنابی دانشجویان فرزند شاهد، جانباز، غیر شاهد-جانباز
۱۳۳	جدول شماره ۴ - ۶- میانگین و انحراف معیار سبک های مقابله ای(مسئله مدار، هیجان مدار، اجتنابی) دانشجویان فرزند شاهد، جانباز، غیر شاهد-جانباز
۱۳۴	جدول شماره ۴ - ۷- نتایج ضریب همبستگی بین سلامت روان و پیشرفت تحصیلی
۱۳۴	جدول شماره ۴ - ۸- نتایج ضریب همبستگی بین سبک مقابله ای مسئله مداری و پیشرفت تحصیلی
۱۳۴	جدول شماره ۴ - ۹- نتایج ضریب همبستگی بین سبک مقابله ای هیجان مداری مداری و پیشرفت تحصیلی
۱۳۵	جدول شماره ۴ - ۱۰- نتایج ضریب همبستگی بین سبک مقابله ای اجتنابی و پیشرفت تحصیلی
۱۳۵	جدول شماره ۴-۱۱- نتایج ضریب همبستگی بین سبک مقابله ای مسئله مداری و سلامت روان
۱۳۵	جدول شماره ۴-۱۲- نتایج ضریب همبستگی بین سبک مقابله ای هیجان مداری و سلامت روان
۱۳۶	جدول شماره ۴-۱۳- نتایج ضریب همبستگی بین سبک مقابله ای اجتنابی و سلامت روان
۱۳۶	جدول شماره ۴-۱۴- ماتریس همبستگی سلامت روان، سبک های مقابله ای(مسئله مدار، هیجان مدار، اجتنابی) و پیشرفت تحصیلی

- جدول شماره ۴-۱۵- بررسی نتایج رگرسیون (پس رونده) پیشرفت تحصیلی بر اساس سلامت روانی و سبک های مقابله ای (مسئله مداری، هیجان مداری و اجتنابی). ۱۳۷
- جدول شماره ۴-۱۶- نتایج آزمون t جهت بررسی تفاوت سلامت روان در دانشجویان فرزند شاهد-جانباز و دانشجویان غیر شاهد-جانباز ۱۳۸
- جدول شماره ۴-۱۷- نتایج آزمون t جهت بررسی تفاوت سبک مسئله مداری در دانشجویان فرزند شاهد-جانباز و دانشجویان غیر شاهد-جانباز ۱۳۸
- جدول شماره ۴-۱۸- نتایج آزمون t جهت بررسی تفاوت هیجان مداری در دانشجویان فرزند شاهد-جانباز و دانشجویان غیر شاهد-جانباز ۱۳۹
- جدول شماره ۴-۱۹- نتایج آزمون t جهت بررسی تفاوت سبک اجتنابی در دانشجویان فرزند شاهد-جانباز و دانشجویان غیر شاهد-جانباز ۱۳۹
- جدول شماره ۴-۲۰- نتایج آزمون t جهت بررسی سبک مسئله مداری در دانشجویان فرزند شاهد و جانباز ۱۴۰
- جدول شماره ۴-۲۱- نتایج آزمون t جهت بررسی سبک هیجان مداری در دانشجویان فرزند شاهد و جانباز ۱۴۰
- جدول شماره ۴-۲۲- نتایج آزمون t جهت بررسی سبک اجتنابی در دانشجویان فرزند شاهد و جانباز ۱۴۱
- جدول شماره ۴-۲۳- نتایج آزمون t جهت بررسی سلامت روان در دانشجویان فرزند شاهد و جانباز ۱۴۱

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۱۲۸	نمودار ۱-۴- میانگین سلامت روان دانشجویان فرزند شاهد، جانباز و غیر شاهد- جانباز
۱۲۹	نمودار ۲-۴- میانگین سلامت روان در نمونه کل به تفکیک جنسیت
۱۳۰	نمودار ۳-۴- میانگین سبک مسئله مداری دانشجویان فرزند شاهد، جانباز، غیر شاهد- جانباز
۱۳۱	نمودار ۴-۴- میانگین سبک هیجان مداری دانشجویان فرزند شاهد، جانباز، غیر شاهد- جانباز
۱۳۲	نمودار ۵-۴- میانگین سبک اجتنابی دانشجویان فرزند شاهد، جانباز، غیر شاهد- جانباز

۱-۱ - مقدمه

شادابی، نشاط و احساس خوشبختی یکی از موهبت های الهی است که در سایه تندرستی و سلامتی روانی^۱ به انسان ها اعطا شده است، علاوه، بر آن، سلامت روان یکی از مهمترین عوامل موثر در ارتقا و تکامل انسان ها محسوب می شود.

این امر بویژه در دانشجویان از اهمیت بسیاری برخوردار است. هر چند دانشجویان معمولاً از افراد برگزیده اجتماع محسوب می شوند؛ اما مطالعات متعدد نشان می دهد که دانشجویان نیز مبتلا به انواع اختلالات و مشکلات عاطفی می باشند.

کارول^۲ (۱۹۷۹) در پژوهشی، به بعضی از تعارضات محیطی موثر بر سلامت روان دانشجویان نظیر میل به تفریحات متعدد اجتماعی در مقابل تمایل به درس خواندن، احتیاج به پیشرفت در دروس در برابر احساس بی کفایتی، ترس از ابراز وجود در برابر میل به خودنمایی، و مشکلات اقتصادی همچنین انتخاب شغل و حرفه اشاره می کند..

علی رغم تلاش های متعدد به منظور تعریف سلامت روانی، تا کنون تعریف واحدی از آن موجود نیست. روان پزشکان با دید پزشکی به مسئله نگاه می کنند؛ روان شناسان با دید فردی و رفتاری به آن توجه دارند. سازمان بهداشت جهانی (WHO)^۳ سلامت روانی را عبارت از قابلیت ارتباط موزون و هماهنگ با دیگران، تغییر را اصلاح محیط فردی و اجتماعی و حل تضادها و تمایلات شخصی بطور منطقی، عادلانه و مناسب در نظر می آورد. کاپلن^۴ (۱۹۷۱) سلامت روانی را شامل سازگاری مداوم با شرایط متغیر و تلاش برای تحقق اعتدال بین تضادهای درونی و الزامات محیط در حال تغییر می داند (نقل از فرح بخش و همکاران، ۱۳۷۶).

---

^۱ - Mental health

^۲ - Carver

^۳ - World Health Organization

^۴ - Kaplan

همانطور که در تعاریف مشاهده می‌شود شخصی که بتواند با محیط خود خوب سازگار شود، از نظر سلامت روانی بهنجار خواهد بود. این شخص با تعادل روانی، مقابل ناکامی‌های اجتناب ناپذیر زندگی مقاومت خواهد کرد.

طبق نظر وایت^۱ (۲۰۰۱) افراد دارای سلامت روان چندین ویژگی دارند که عبارتند از: ۱- پذیرش خود و دوست داشتن خویش. ۲- برقراری ارتباط با دیگران. ۳- مقابله با نیازهای و احتیاجات زندگی و کنترل الزامات و چالش‌های زندگی، بخشی از سلامت روان است. نکته اساسی در این زمینه موضوع مدیریت استرس است. زمانی که افراد تحت استرس هستند باید مهارت‌های مقابله لازم را داشته باشند تا بدین وسیله بتوانند، اثرات استرس بر جسم و روان را کاهش دهند. چنانچه استرس مدیریت شود (کاهش یابد یا کنترل شود) و مهارت‌های مقابله موثر موجود باشد. قطعاً فرد بهتر قادر خواهد بود تا با نیازها و چالش‌های زندگی مقابله نماید. در غیر این صورت سلامت روان خود فرد و همچنین دیگران در معرض آسیب قرار خواهد گرفت.

لازاروس و فولکمن^۲ (۱۹۹۲) معتقدند مقابله با بحران عبارت است تلاش‌های فکری و رفتاری مستمری که برای برآوردن نیازهای خاص درونی و بیرونی به کار می‌رود. این احتیاجات ممکن است مطابق و یا افزون بر منابع و امکانات فرد باشد (خسروی و آقاجانی، ۱۳۸۲).

در تعریف دیگری از لازاروس و فولکمن (۱۹۸۴) مقابله یا کنار آمدن با بحران که عبارت از تلاش‌های رفتاری و شناختی جهت کنترل فشارها هستند. در چندین تحلیل، شیوه‌های مقابله‌ای^۳ در سه طبقه بزرگ گروه بندی می‌شوند: ۱- مقابله مثبت (حل مسئله دقیق و روشن، جستجوی اطلاعات). ۲- مقابله معمولی یا عادی (ارزیابی، حل مسئله مبهم و غیر دقیق و پذیرش کنترل

---

¹ -White

² - Lazarus & Folkman

³ -coping styles

هیجان درونی). ۳- مقابله منفی (عدم آگاهی، فقدان یک راهبرد مناسب، فرار، تخلیه هیجان نامناسب). نتایج نشان می‌دهد که حل مسئله دقیق پیامدهای بهتری به دنبال دارد در حالی که پاسخ‌های مقابله هیجانی با نتایج نامطلوبی در ارتباط است. بنابر این باید بر آموزش مهارت‌های مقابله‌ای موثر و مثبت تاکید کرد.

همچنین کامپاس^۱ (۱۹۸۷) اظهار می‌دارد که بین وقایع زندگی که فشار به همراه دارند با اختلالات دوران جوانی همبستگی متوسطی وجود دارد، که در این بین مهارت‌های مقابله‌ای اهمیت و نقش ویژه‌ای دارد (همان منبع).

همچنین سبک زندگی ناسالم با تلاش‌های مقابله‌ای در زندگی که بیشتر مربوط به ارزیابی شناختی و شیوه‌های مقابله‌ای در رفتارهای ناسالم، ارتباط تنگاتنگ دارد. بویژه یک رابطه معنادار بالایی با درماندگی در حل مسئله وجود دارد. پس رفتار ناسالم و سبک زندگی ناسالم نتیجه خلاقیت کمتر در حل مسئله و اطمینان کمتر به توانایی در حل مسئله است. اینگونه افراد، احساس درماندگی بیشتر دارند. در حالی که تصویر رفتار و سبک زندگی سالم، کاملاً متفاوت است، اینگونه افراد شیوه مقابله و ارزیابی شناختی مثبت‌تری دارند، احساس درماندگی آنان کمتر است، خلاقیت بیشتری در حل مسئله دارند، و کمتر زیاده طلب هستند، بیشتر در آرزوی مقام و منزلت بالاتری هستند و نمرات بالاتری در کنترل زندگی و مهارت در زندگی دارند و کمتر از مشکلات فرار می‌کنند. بنابراین رفتار سالم، سلامتی را پیش‌بینی می‌کند و همچنین ارزیابی شناختی در فرایند استرس و سلامتی نقش مهمی ایفا می‌کنند. در نتیجه می‌توان گفت سلامت روانی و جسمانی افراد هم تحت تاثیر ارزیابی شناختی و هم شیوه مقابله‌ای آنان قرار دارد (کاسیدی^۲، ۲۰۰۰).

---

^۱ -Compas

^۲ - Cassidy

خیر و سیف (۱۳۸۳) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که از میان چهار مهارت مقابله با استرس، تنها مهارت ارزیابی از موقعیت استرس زا بهتر می تواند پیشرفت تحصیلی دانشجویان را پیش بینی کند زیرا دانشجویانی که از مهارت بیشتری در ارزیابی موقعیت استرس زا برخوردارند، از لحاظ پیشرفت تحصیلی در مقایسه با سایر دانشجویان برتری دارند. این یافته با نتایج پژوهش کنزالز و همکاران (۲۰۰۱) که نشان داد مهارت های مقابله ای مسئله محور بر پیشرفت تحصیلی تاثیر مثبت دارند. خیر و سیف (۱۳۸۳) بر اساس این نتایج معتقدند در مقاطع تحصیلی دانشگاهی مهارت های مقابله ای مسئله محور، نقش مهم تری از مهارت های هیجان محور در پیش بینی پیشرفت تحصیلی دارند.

در پژوهش حاضر با توجه به این که تحقیقات متعدد به نقش و اهمیت سلامت روانی و سبک های مقابله ای اشاره کرده اند، بر آنیم تا میزان تاثیر هر یک از این متغیرها را در پیشرفت تحصیلی دانشجویان ارزیابی نماییم. در صورتی که رابطه بین متغیرهای فوق الذکر تایید شود، می توان با فراهم کردن شرایط ارتقای بهداشت روان در دانشجویان، همچنین آموزش سبک های مقابله ای موثر سازگارانه زمینه های ارتقاء و پیشرفت تحصیلی دانشجویان را فراهم نمود. شاید این موضوع در خصوص دانشجویان فرزند شاهد و جانباز اهمیت ویژه ای داشته باشد.

۱-۲- بیان مسئله

افت تحصیلی دانشجویان یکی از مشکلات عمده در کیفیت مراکز آموزش عالی کشور محسوب می شوند که به دلیل اتلاف وقت و هزینه های جاری و ایجاد مسائل و مشکلات روحی - روانی و اجتماعی برای دانشجویان از اهمیت زیادی برخوردار بوده و عدم کنترل آن موجب پایین آمدن سطح علمی در سالهای آینده خواهد شد و علاوه بر آن مشکلاتی برای فرد و دانشجو و خانواده وی ایجاد می نماید، خسارات فراوانی را نیز برای جامعه و کشور در پی خواهد داشت (قمری، ۱۳۸۹).

با توجه به موارد فوق، محققان در حیطه های مختلف روانشناسی تربیتی، از دیرباز سعی در فهم مجموعه عوامل تعیین کننده و موثر در پیشرفت تحصیلی داشته اند (حداد کوهساری و همکاران ، ۱۳۸۶). از میان این عوامل می توان به متغیرهای سلامت روانی و سبک های مقابله اشاره کرد. یکی از متغیرهای موثر بر پیشرفت تحصیلی، سلامت روان است.

سلامت روان به عنوان یکی از دو رکن سلامتی، لازمه یک زندگی مفید و موثر، و رضایت بخش فردی است، و سلامت روان افراد یک جامعه، خصوصا اقشار موثر و سازندهی آن، لازمه پویایی، بالندگی و اعتلای آن جامعه است (پاکیزه، ۱۳۸۶). سازمان جهانی بهداشت، بهداشت روانی را چنین تعریف می کند: "بهداشت روانی در درون مفهوم کلی بهداشت جای می گیرد و بهداشت یعنی توانایی کامل برای ایفای نقش های اجتماعی، روانی و جسمی، بهداشت، تنها نبود بیماری و عقب ماندگی نیست(گنجی، ۱۳۷۲).

طبق تعریف "لوینسون" و همکاران سلامت روان عبارت است از: آنکه فرد چه احساسی نسبت به خود، دنیای اطراف، محل زندگی، اطرافیان، بخصوص با توجه به مسئولیتش در مقابل دیگران، چگونگی سازش وی درباره خود و شناخت موقعیت مکانی و زمانی خویش دارد. اکثریت روانپزشکان توانایی سازش با محیط، انعطاف پذیری به قضاوت عادلانه و منطقی در مواجهه با محرومیت ها و فشارها را ملاک سلامت روان می دانند(میلانی فر، ۱۳۸۷).

الگوی راجرز از شخصیت سالم و سلامت روان، انسانی است بسیار کارآمد و با کنش و کارکرد کامل که از تمام توانایی ها و استعدادهایش بهره می گیرد و دارای ویژگیهایی همچون آمادگی برای کسب تجربه، احساس آزادی و کسب خلاقیت و آفرینندگی است (وردی، ۱۳۸۰).